

POLITICILE MANAGERIALE ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI PORTULUI MARITIM

Gabriel Marius APETROAIE

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

În cadrul politicii de mediu a statului român în unul dintre scopurile strategice de stat, atât pe plan național, cât și internațional, se remarcă necesitatea respectării principiului dezvoltării stabile, ceea ce presupune atenție egală față de componenta ei economică, administrativ-financiară, socială și de mediu. În prezent, în România și în Republica Moldova s-a format un anumit sistem de gestiune a protecției mediului înconjurător, format din activitatea comună a organizațiilor speciale, industriale, a instituțiilor și departamentelor care vizează măsuri de protecție, utilizare și reproducere a obiectelor și resurselor naturale. Managementul protecției mediului înconjurător presupune influență asupra sistemului continuu de interacțiune dintre societate și mediul ambiant, având drept scop eficientizarea organizării satisfacerii necesităților în resurse naturale, particularități și calități ale obiectelor naturii cu păstrarea concomitentă a potențialului mediului.

Cuvinte-cheie: port maritim, transport naval, mediu înconjurător, protecția naturii, sistemul managementului de mediu, gestiune economică, transbordare, deversare.

MANAGEMENT POLICIES OF THE SEAPORT ENVIRONMENTAL SECURITY

The environmental policy of the Romanian state in one of the state's strategic goals both nationally and internationally, we notice the need to respect the principle of stable development, which requires equal attention to its economic component, administrative, financial, social and environmental. Currently in Romania and Moldova to format a particular management system of environmental protection, consisting of joint work of special organizations, industry, institutions and departments covering safeguards, use and reproduction of objects and natural resources. Management influence on environmental protection system requires continuous interaction between society and environment, aiming at improving the organization meet the needs of natural resources, characteristics and qualities of natural objects with concomitant preservation potential environmental.

Keywords: sea port, shipping, environment, nature protection, environment management, economic management, transshipment, diversare.

Introducere. Protecția mediului în cadrul sistemului existent de transport maritim necesită preluarea experienței contemporane în domeniul managementului, a «know-how» și aptitudini profesionale înalte, inclusiv de combatere a deversărilor de petrol în porturi, de recepționare a deșeurilor petroliere, de formare a gunoștilor pentru nămolul rezultat din adâncirea fundului, de gestionare a deșeurilor portuare, de curățarea a apelor uzate etc. Trebuie de remarcat faptul că în porturile țării aspectele de mediu sunt luate în calcul, însă la un nivel insuficient.

Ținând cont de experiența din străinătate, controlul navigației maritime este comod de a fi organizat în porturi. Controlul portuar acordă posibilitatea de a controla respectarea de către navele care intră în port a regulilor internaționale, care sunt adoptate în scopul asigurării siguranței navigației și protecției ecologiei maritime. Dacă în porturi va fi implementat un sistem perfect de management al mediului, orientat, întâi de toate, spre evitarea poluării, în conformitate cu standardele internaționale ISO 14001, atunci sarcina reducerii la minimum a influenței negative asupra mediului și, îndeosebi, asupra mediului marin este realizabilă. Actualmente, Sistemul de gestiune a mediului înconjurător în conformitate cu standardele ISO 14001 este unul dintre cele mai contemporane sisteme de management al mediului în lume. CN „Administrația Porturilor Maritime” SA Constanța, care are rolul de autoritate portuară pentru porturile maritime românești Constanța, Midia și Mangalia și pentru portul turistic Tomis, a implementat acest model de gestiune încă în anul 2005, specificul căruia constă în răspândirea pe larg a metodelor de gestiune cu orientare ecologică. Anume un asemenea management a dus la îmbunătățirea managementului mediului în cadrul activității portuare.

Principiul 1. Obligațiile și politica. Politica de mediu reprezintă în sine declarația întreprinderii (în cazul nostru – a portului) despre intențiile sale și principiile legate de eficiența sa ecologică generală, care servește drept temei pentru acțiune și pentru stabilirea indicatorilor-țintă și planificații de mediu. Întreprinderea trebuie să-și determine politica de mediu și să-și asume obligații vis-à-vis de sistemul de SMM. În Figura 1 este indicat mecanismul de formare a politicii portului în domeniul protecției mediului înconjurător.



Fig.1. Mecanismul formării politicii în domeniul protecției mediului înconjurător în cadrul CN „APM” SA Constanța [elaborată de autor].

În așa mod, politica de mediu reprezintă în sine principiile și obligațiile declarate public, legate de aspectele de mediu ale activității porturilor, care asigură baza pentru stabilirea scopurilor și sarcinilor de mediu, inclusiv: îmbinarea scopurilor și sarcinilor de mediu cu scopurile și sarcinile dezvoltării întreprinderii în întregime; adoptarea conștientă și susținerea activă a politicii de mediu și a obligațiilor de către conducerea întreprinderii; echitatea mediului; utilizarea conștientă în activitatea practică a întreprinderii a bazelor culturii contemporane privind protecția mediului și a eticii de mediu; responsabilitatea divizată; aportul în dezvoltarea stabilă; raționalitatea ecologică; antreprenoriatul civilizată; extinderea benevolă a obligațiilor de mediu ale întreprinderii în ceea ce privește persoanele și părțile interesate în toate aspectele activității ecologice; protecția sănătății și siguranța ecologică a personalului și a populației în zona de influență a întreprinderii; evaluarea influenței asupra mediului înconjurător; susținerea cercetărilor științifice economice și a instruirii și educației ecologice, inclusiv formarea ecologică a elevilor; dezvoltarea asigurării ecologice benevole; binefacerea ecologică; ecoeficiența; atingerea eficienței economice în activitățile de protecție a naturii desfășurate; sporirea calității producției și a serviciilor din contul dezvoltării activității de mediu; îmbunătățirea consecventă în toate domeniile de activitate ecologică, unde aceasta este realizabil în practică; dezvoltarea producției mai pure din punct de vedere ecologic; minimizarea influenței negative asupra mediului înconjurător; prevenirea influenței negative asupra mediului înconjurător; utilizarea rațională a resurselor; locul de lider în plan de protecție a mediului; accesibilitatea obiectelor și a rezultatelor de mediu ale activității,

inclusiv rezultatele negative, pentru toate persoanele și părțile interesate (așa-numita „transparență” ecologică a întreprinderii); demonstrarea activă a rezultatelor activității.

Prin aceasta politica de mediu determină sensul general al direcției și stabilește principiile activității portului. Ea stabilește indicatorul-țintă ce ține de nivelul de responsabilitate a întreprinderii pentru starea mediului înconjurător și eficacitatea ecologică, după care vor fi evaluate acțiunile ulterioare. La rândul său, responsabilitatea pentru determinarea politicii de mediu ține de competența conducerii de vârf a CN „APM” SA Constanța. Conducerea porturilor răspunde pentru realizarea politicii și acordarea informației de intrare, necesare pentru formularea și modificarea politicii. Politica de mediu a CN „APM” SA Constanța ține cont de următoarele: destinația întreprinderii, valorile și aspirațiile principale ale acesteia; cerința părților interesate și stabilirea relațiilor cu acestea; evitarea poluării; coordonarea cu alte aspecte ale politicii organizației (de exemplu, igiena muncii și siguranța); corespunderea reglementărilor de protecție a naturii legilor și altor criterii etc. În politica de mediu se reflectă faptul că oricare activitate, producție sau serviciu poate avea impact asupra mediului înconjurător. În așa mod, urmând principiile internaționale acceptate, CN „APM” SA Constanța își face publică politica sa de mediu, și anume:

Prima fază. Responsabilitatea principală în fața societății, ținându-se cont de interesele acționarilor întreprinderii și ale colaboratorilor acesteia. Conducerea CN „APM” SA Constanța se obligă să conducă activitatea întreprinderii în scopul reducerii permanente a influenței negative asupra mediului înconjurător și să aducă la cunoștința societății indicatorii eficacității ecologice.

A doua fază de rezolvare a problemelor legate de mediu include următoarele: CN „APM” SA Constanța contribuie la dezvoltarea economică, de mediu și socială stabilă a or. Constanța, din contul reducerii în activitatea sa a influenței negative asupra mediului înconjurător.

Aceasta înseamnă că întreprinderea trebuie să țină cont de aspectele regionale ale dezvoltării sale, și anume:

1. Crearea sistemului de gestiune regională eficientă a aspectelor de mediu, care permite a corecta scopurile și sarcinile primordiale și de perspectivă de ocrotire a naturii, precum și a trasa căile de atingere a acestora.

2. Instruirea tuturor colaboratorilor în problemele protecției mediului înconjurător și stimularea aplicării acestor cunoștințe în activitatea zilnică.

3. Ridicarea continuă a nivelului de cunoaștere a legislației privind protecția mediului, respectarea actelor normativ-juridice internaționale și naționale în domeniul protecției mediului și, în cazul justificării economice, asumarea responsabilității suplimentare referitoare la protecția mediului, ținându-se cont de obligațiile sporite în vederea reducerii influenței ecologice.

4. Evitarea situațiilor de avariere și menținerea nivelului înalt de pregătire pentru cazuri excepționale în scopul reducerii prejudiciului cauzat mediului înconjurător.

Scopul principal al întreprinderii referitor la ecologia mediului rezidă în protecția mediului, stabilită de politica de mediu a acestei întreprinderi; nivelul de atingere a scopului se evaluează (cantitativ) în acele cazuri în care aceasta este posibilă practic. Totodată, aspectele principale ale scopului CN „APM” SA Constanța ce ține de ecologie sunt următoarele:

- a) legătura reciprocă cu politica de mediu și obligațiile;
- b) caracterul concret, adică scopul activității întreprinderii trebuie să se refere la un anumit domeniu de mediu, concret, să fie accesibil și înțeles pentru conducere, personal, persoanele și părțile interesate din interior și din exterior;
- c) posibilitatea evaluării (măsurabilitatea). Aceasta înseamnă existența anumitor criterii și indicatori (cantitativi, unde aceasta este posibil), care permit a evalua rezultatele atinse în cadrul scopului trasat;
- d) caracterul real, ceea ce presupune existența reală a resurselor necesare pentru atingerea sarcinilor determinate în cadrul scopului trasat.

Principiul 2. Planificarea. Indicatorul de mediu planificat – cerință detaliată privind eficacitatea, exprimat cantitativ, unde este real, înaintată organizației sau unor părți ale acesteia, care rezultă din indicatorii de mediu-țintă și care trebuie să fie stabilite și îndeplinite pentru a atinge indicatorii-țintă. În așa mod, întreprinderea orientată spre protecția mediului trebuie să formuleze planul realizării politicii sale de mediu. În calitate de scopuri prioritare de bază ale gestionării ecologice de producție și de management, mai frecvent se examinează scopurile legate de minimizarea (reducerea consecutivă) a influenței negative a producției industriale

asupra mediului înconjurător, inclusiv minimizarea deșeurilor și minimizarea utilizării resurselor de materie primă și energetice. Prin minimizarea influenței negative a producției industriale asupra mediului înconjurător se înțelege de obicei modificarea consecventă, motivată, consecutivă, din an în an, a indicatorilor specifici ai deversărilor și emisiilor de substanțe poluante, deșeurilor, resurselor utilizate, indicatorilor ecologici ai producției finite atinși în baza utilizării generalizate a metodelor și mijloacelor organizaționale, tehnologice și tehnice diverse. Sunt necesare abordări organizaționale și metode de minimizare (îmbunătățire consecutivă) a influenței producției industriale, inclusiv a producției finite, asupra mediului înconjurător și minimizarea utilizării de resurse.

Principiul 3. Realizarea. În scopul realizării eficiente a politicii sale de mediu și atingerii indicatorilor-tintă planificați de mediu, CN „APM” SA Constanța trebuie să creeze posibilități și mecanisme de susținere, necesare în acest scop.

Conducerea CN „APM” SA Constanța urmează să înceapă de la aceea ce aduce efect nemijlocit, de exemplu: de la focusarea atenției asupra corespunderii reglementărilor, de la reducerea cauzelor primare care duc la răspunderea pentru încălcări sau de la utilizarea mai eficientă a materialelor. La următoarea etapă pot fi elaborate procedurile, programele și tehnologiile pentru sporirea ulterioară a eficacității ecologice. Ulterior, când sistemul de gestionare a mediului înconjurător se formează, ideile ecologice pot fi incluse în toate deciziile de afaceri.

Pentru a garanta succesul, conducerea de vârf a CN „APM” SA Constanța (directorul general, Consiliul de administrare etc.) la etapa îmbunătățirii SMM trebuie să-și asume obligația de a-și perfecționa gestionarea activității sale, a serviciilor acestora în ce privește influența lor asupra mediului înconjurător. Respectarea incontestabilă a obligațiilor și rolul principal al conducerii de vârf sunt factori decisivi. CN „APM” SA Constanța a elaborat Manualul Sistemului de Management Integrat „Calitatea Mediului”.

CN „APM” SA Constanța este consultată de un șir de surse externe, cum sunt: a) departamentele guvernamentale; b) bazele de date locale sau județene; c) asociațiile industriale și organizațiile de consum; d) partenerii de afaceri etc.

Urmează de accentuat în mod deosebit problema privind structura sistemului economic de gestionare și SMM, precum și desemnarea persoanelor și părților interesate în aspectele de mediu ale activității organizației. Astfel, conform cerințelor internaționale (EMAS, ISO 14001), responsabilitatea pentru eficiența generală a SMM trebuie să fie pusă în sarcina unei persoane de răspundere sau a subdiviziunii, care deține suficientă putere, competență și resurse. Conducătorii în problemele operative trebuie să definească clar obligațiile personalului antrenat. Ei trebuie, de asemenea, să fie responsabili și să raporteze despre realizarea eficienței a SMM și eficiența ecologică. Funcționarii de toate nivelurile trebuie să raporteze în cadrul obligațiilor lor despre eficiența ecologică întru susținerea SMM. Cea mai puțin eficientă, în opinia noastră, este structura de gestionare economică și management de primul tip. În acest caz, soluționarea problemelor de mediu este pusă în sarcina unei sau altei persoane oficiale în calitate de sarcină suplimentară. Aceasta poate fi inginerul principal, tehnologul principal, energeticianul principal și alții. Deoarece aceste persoane oficiale îndeplinesc, în primul rând, obligațiile lor nemijlocite, toată activitatea de protecție a mediului se reduce în mod primordial la îndeplinirea cerințelor formale ale legislației în vigoare cu privire la protecția mediului, de exemplu – la completarea dărilor de seamă necesare.

Pentru structura de al doilea tip este caracteristică existența subdiviziunilor sau a unui specialist, care se ocupă de problemele de gestionare și management al mediului. Totodată, funcțiile acestora (obligațiile de funcție) sunt comasate cu alte funcții (obligații de funcție). De exemplu, destul de frecvent are loc comasarea în cadrul unei subdiviziuni a serviciului protecția mediului și a serviciului protecția muncii sau comasarea serviciului protecția mediului și a serviciului de exploatare a echipamentului de protecție a mediului. Pentru sistemele economice de gestionare și management de acest tip sunt specifice următoarele neajunsuri:

- atenție insuficientă acordată aspectelor de mediu ale activității întreprinderii;
- timp și resurse limitate pentru realizarea practică a activității de protecție a mediului;
- volumul mare al obligațiilor, care limitează posibilitățile activității de inițiativă;
- lipsa de autoritate a serviciului ecologic (specialistului-managerului).

În al treilea tip de sistem economic de gestionare și management – serviciul protecția mediului (specialistul în domeniul managementului de mediu) – este separat într-o subdiviziune a organizației (funcție), are conducătorul său, dar totodată nu deține pondere în structura ierarhică a acesteia. În final, pentru sistemele economice

de gestionare și management de tipul al treilea poate fi determinat un neajuns, care constă în faptul că eficiența funcționării serviciului ecologic (specialistului-managerului) depinde de subordonarea și locul în sistemul gestionării și managementului de producție. Totodată, acest tip de structură economică de gestionare și management prezintă avantaje considerabile:

- posibilitatea de a desfășura complex și eficient activitatea de mediu;
- autoritate mai înaltă a serviciului de mediu (a specialistului-managerului);
- posibilitatea de a studia detaliat problemele de mediu.

Cel mai eficient și deținător de posibilități potențiale majore în utilizarea avantajelor managementului de mediu este sistemul, în care Biroul Protecția Mediului este separat în subdiviziune aparte, iar conducătorul acestuia (specialistul-managerul) după funcție, în dependență de dimensiunile organizației, este la același nivel cu adjunctul directorului sau cu adjunctul inginerului principal. Pentru structurile sistemelor economice de gestionare și management de tipul al patrulea sunt caracteristice următoarele avantaje:

- posibilitatea de a efectua mai complex, rațional și eficient activitatea de mediu;
- posibilitatea comasării eficiente a scopurilor și sarcinilor principale de producție și de mediu la întreprindere;
- posibilitatea desfășurării activităților de mediu diverse și eficiente.

Este evident că în activitatea sa în domeniul protecției mediului înconjurător CN „APM” SA Constanța a trecut de la tipul doi de gestionare a mediului înconjurător la unul mai eficient – al treilea. Este evident că trecerea la a patrulea tip de gestionare a mediului înconjurător poate spori considerabil eficiența SMM în porturi și Administrație, inclusiv prin reducerea cheltuiurilor întreprinderii. Pe lângă aceasta, după metoda de organizare a activității este posibilă următoarea divizare a serviciilor de mediu ale întreprinderii:

Biroul Protecția Mediului de tip diferențiat, în care obligațiile colaboratorilor sunt împărțite după tipul influenței asupra mediului înconjurător. Pentru majoritatea structurilor de asemenea tip pot fi evidențiate colaboratori antrenați în: protecția aerului atmosferic; protecția și utilizarea rațională a resurselor acvatice; protecția mediului înconjurător de deșeurile de producție și consum; protecția și utilizarea rațională a resurselor funciare.

Împărțirea obligațiilor în Biroul Protecția Mediului de tip diferențiat este asemănătoare cu structura organelor de control asupra mediului efectuat de către stat. Împărțirea de acest gen a obligațiilor este justificată pentru întreprinderile mari (asociațiile de producție), în care serviciul de mediu include peste 10 persoane.

La neajunsurile structurii Biroului Protecția Mediului de tip diferențiat se referă:

- caracterul izolat al domeniilor de activitate ale specialiștilor;
- eventualitatea situațiilor, unde în cazul imposibilității îndeplinirii de către specialist a funcțiilor sale din diferite cauze, alți specialiști vor avea nevoie de timp considerabil până vor reuși să îndeplinească obligațiile colaboratului lipsă;
- dificultățile organizaționale de adoptare a deciziilor complexe de protecție a naturii.

Avantajul birourilor de protecție a mediului de tip diferențiat constă în faptul că pot fi studiate detaliat cerințele și posibilitățile într-un anumit domeniu al activității, poate fi îndeplinită mai eficient gestionarea și managementul, de exemplu, în domeniul manipulării deșeurilor de producție și consum și pot fi luate decizii corecte în acest domeniu. La tipul descris se referă și serviciile de mediu, obligațiile colaboratorilor care sunt divizate după tipul operațiilor tehnologice existente la întreprindere. Lucrătorii acestor servicii se ocupă de problemele de mediu legate de operațiunea tehnologică concretă. Avantajele și neajunsurile serviciului (biroului) de mediu de acest tip sunt analogice celor descrise mai sus. Vom examina mai detaliat Biroul Protecția Mediului de tip integrat. Colaboratorii subdiviziunii acestuia care răspunde de activitatea de protecție a naturii la întreprindere execută lucrările legate de protecția mediului înconjurător și de utilizarea rațională a resurselor naturale. Asemenea tip de structuri ale serviciilor de mediu ale întreprinderilor este destul de răspândit pentru întreprinderile mici și medii. Avantajele de mediu ale serviciilor de acest tip constau în următoarele: înlocuirea reciprocă a colaboratorilor – în cazul lipsei unuia dintre colaboratori, alți specialiști pot îndeplini cu succes obligațiile acestuia; caracterul complex la lucrările; la examinarea problemelor legate de un tip de influență asupra mediului înconjurător se ține cont și de celelalte aspecte ale acestei influențe. Așa, de exemplu, la elaborarea justificării limitelor amplasării deșeurilor sunt importante nu doar cunoștințele și abilitățile în acest domeniu, dar și în domeniul influenței asupra aerului atmosferic, utilizării raționale a resurselor acvatice și funciare; posibilitatea elaborării politicii de mediu corecte, determinării scopurilor complexe

și sarcinilor întreprinderii în domeniul protecției mediului înconjurător și utilizării raționale a resurselor naturale; posibilitatea gestionării mai eficiente a protecției mediului înconjurător și utilizării raționale a resurselor naturale. Asemenea gestionare poate fi realizată doar în cazul abordării în complex a politicii ecologice și a strategiei, a scopurilor și sarcinilor.

Serviciile (birourile) de mediu de tip mixt. Colaboratorii serviciilor de mediu de acest tip pot îndeplini obligațiile, legate de diferite tipuri de influențe asupra mediului înconjurător, de asemenea, pot soluționa problemele de mediu pe care le generează o anumită operație tehnologică. Serviciilor de mediu de acest tip le sunt caracteristice avantajele și neajunsurile serviciilor de tipurile descrise *supra*. Pentru întreprinderile mari și asociațiile de producție cu număr de colaboratori în serviciul de mediu de peste 10 persoane este mai eficient serviciul de tip diferențiat cu divizarea obligațiilor între colaboratori. În cazul oricărei organizări a serviciului de mediu este importantă abordarea în complex a gestiunii economice eficiente și a managementului ecologic, inclusiv elaborarea politicii ecologice a întreprinderii, stabilirea scopurilor și sarcinilor principale în acest domeniu, organizarea activității, motivarea și controlul ei.

Analizând condițiile activității de protecție a mediului în cadrul CN „APM” SA Constanța, am constatat că activitatea Biroului Protecția Mediului se încadrează în tipul diferențiat, optimă pentru întreprinderile mari. Urmează să accentuăm că organizarea comunicațiilor constituie baza formării sistemului economic de gestionare și de management la întreprindere. Comunicațiile reprezintă în sine interacțiunea dintre subiecții sistemului economic de gestionare și de management, eforturile bilaterale, fără de care este imposibilă activitatea, precum și legăturile între funcțiile, elementele sistemului și unii oameni.

Principiul 5. Analiză și îmbunătățire. Îmbunătățirea permanentă în procesul perfecționării SMM în scopul sporirii eficacității ecologice generale în conformitate cu politica ecologică a organizației. Organizația trebuie să analizeze și să îmbunătățească permanent sistemul său de management al mediului în scopul sporirii eficacității sale ecologice generale. În așa mod, SMM constituie o structură organizațională, care trebuie să fie permanent controlată și analizată periodic, pentru a asigura direcționarea eficientă a activității de mediu a organizației în dependență de factorii interni și externi variabili. Fiecare lucrător al organizației trebuie să poarte responsabilitate pentru îmbunătățirea activității în domeniul protecția mediului înconjurător.

Concluzii. După cum demonstrează experiența națională și internațională, majoritatea întreprinderilor, care efectuează evaluarea eficacității gestionării protecției mediului înconjurător, depistează sute de sfere în activitatea lor, în care pot fi introduse îmbunătățiri, începând cu problemele ce necesită soluții strategice și finalizând cu problemele ce pot fi rezolvate în mod operativ. Asemenea practică, de regulă, deja există la un șir de întreprinderi portuare, în special în acelea care „stau bine pe picioare” și sunt prezente pe piață nu doar de un an. Această practică trebuie urmată la realizarea și controlul îndeplinirii planului de măsuri de perfecționare a gestiunii portuare. Crearea unui proces aparte pentru îndeplinirea acestora nu este, de regulă, rațional. Se recomandă, de asemenea, ca organizațiile, care purced la autoevaluare, să asigure reciclarea respectivă a personalului care participă la planificarea activității întreprinderii, în volumul necesar pentru înțelegerea procesului de evaluare a eficacității gestionării protecției mediului.

Bibliografie:

1. APETROAEI, G.M. Instrumentele gestionării dezvoltării stabile a întreprinderii portuare. În: *Studii Economice*, 2012, an.6, nr.1-2(iunie), p.242-246.
2. CONSTANZA, R. Einfuehrung in die oekologische Oekonomok. În: *An Introduction to Ecological Economics*. Stuttgart: Lucius & Lucius, 2001. 355 p.
3. EJDYS, J. *Environment Management system in Polish Enterprises. Nature and Society of the Next Millennium: Globalization and Regional Problems of Ecological Economics*, 1999.

Prezentat la 05.03.2014